

ՕՐՀՆՈՒՄԺ ԵՂԻՐ

(Հնդկական առասպել)

Հ Ե Ն Ր Ի Խ Ս Ե Ն Կ Ե Ի Ի Ձ Ի

Մի լուսնկալ պարզ գիշեր իմաստուն և մեծ Կրիշնան խորը մտածելուց լետոյ՝ ասաց.

Կարծում էի, թէ մարդը աշխարհիս ամենալաւ արարածն է,—բայց, աւանդ, սխալուել եմ: Ահա առջեւ է լոտոսի ծաղիկը, որ հանդարտ շարժում է գիշերույին մեղմ զեփեւոյց: Ո՛հ, ինչքան զեղեցիկ է նա բոլոր կենդանի արարածներէց: Նորա քնքոյշ տերեւիկները բացուեցան լուսնի արծաթափայլ լուսի տակ—և իմ հայեացքս չէ հեռանում նորանից...

—Այո՛, մարդկանց մէջ ալդպիսի բան չկալ,—կրկնեց նա ախ քաշելով:

Բայց մի ըրպէից լետոյ Կրիշնան մտածեց.

«Սակայն ինչո՞ւ ես, աստուածս, իմ աստուածային կամքի ոյժով չստեղծեմ այնպիսի մի արարած, որ մարդկանց մէջ լինէր նոյնը, ինչ որ լոտոսն է ծաղիկների մէջ: Թո՛ղ ուրեմն կատարուի այդ յուրախուժիւն մարդկանց և երկրի: Լոտոս, փոխարկուի՛ր կենդանի կոյսի և կանգնիր իմ առաջ»:

Եւ իսկոյն մեղմ կերպով ծածանեց ալիքը, կարծես ծիծեռնակի թւերի շարժումով, գիշերը առաւել պայծառացաւ, լուսինը աւելի պայծառ փայլեց երկնքում, գիշերալին մշահաւերը սկսան աւելի բարձր երգել, իսկ

ապա լանկարծ լռեցին, և ահա հրաշք կատարուեց. մեծին Կրիշնայի առաջ ներկայացաւ լոտոսը մարդու կերպարանքով. երիտասարդ կուսի տեսքում:

Նորա տեսքից ինքը աստուածն էլ զմալլեցաւ:

—Դու լճի ծաղիկ էիր,—ասաց նա,—եղիւր այժմ իմ մտքերիս ծաղիկը... և խօսիւր:

Եւ երիտասարդ կոյսը սկսաւ շնչաւ այնպէս հանդարտ, ինչպէս լոտոսի սպիտակ տերեւները, քնքով զեփիւռից ողջագուրուելիս:

—Տէր, դու ինձ փոխարկեցիր կենդանի էակի. այժմ սուր կպատուիրես ինձ բնակուել: Առաջ, երբ ես ծաղիկ էի, դողում էի և տերեւներս ծալում էի հողմի ամեն մի փչելու ժամանակ: Ինձ սարսափեցնում էին հեղեղներն ու փոթորիկները, սարսափեցնում էին որոտն ու կայծակը, սարսափեցնում էին անգամ արևի այրող ճառագայթները: Դու ինձ հրամայեցիր լոտոսի մարմնացումը լինել կուսի կերպարանքով, և ահա ես պահպանեցի իմ բնութիւնը և այժմ ինձ երկիւղ է ազդում երկիրը և նորա վերայի բոլոր բաները... Ո՛ւր ես հրամայում ինձ որ բնակուեմ:

Մեծն Կրիշնան իւր իմաստուն հայեացքներն ուղղեց դէպի աստղերը և մի վայրկեան մտածելուց լետոյ՝ հարցրեց.

—Ուզո՞ւմ ես ապրել լեռների գագաթներին:

—Այնտեղ ձիւն է և ցուրտ, տէր, վախենում եմ:

—Ուրեմն բերեղեղեայ մի հրաշալի ապարանք կշինեմ քեզ համար լճի յատակի վերայ:

—Ջրի խորքում զարհուրելի ձկներ և ուրիշ հրէշներ են բնակւում. ես վախենում եմ նոցանից, տէր:

—Կկամենաս ապրել ամայի անապատում:

—Ո՛հ, տէր. այնտեղ յաճախ փոթորիկ ու հողմ է լինում:

—Եհ, ի՜նչ անեմ քեզ, ա՛յ ծաղիկ, որ մատաղ կու-

սի ես փոխարկուել... Հա. Ելլօրաի անձաւներում սուրբ անապատականներ են կենում... կուզես աշխարհից հեռու անձաւում բնակուել:

— Այնտեղ մուլթն է, տէր. վախենում եմ:

Կրիշնան նստեց քարի վերայ և մտածմունքի մէջ խորասուզուած գլուխը կախեց ձեռների վերայ: Կոյսը կանգնած էր նորա առաջ, դողալով և վախեցած:

Այդ միջոցներին արեւելքում երևաց արշալոյսը և իւր ճառագայթներով լուսաւորեց երկինքն ու երկիրը: Նա ոսկէգօծեց լճակի հայելանման մակերևոյթը, բարձր արմաւենիներն ու բամբուկները:

Եւ իսկոյն ջրերի վերայ լուսեցին վարդաքոյն ձկնկուլների, կապոյտ արագիւնների և սպիտակ կարապների, իսկ անտառներում—պսպղուն սիրամարգների ձայները: Այս բազմազան ձայների խմբին միացան մարգարտաբեր խեցիի վերայ ձգուած լարերի նուագները և մարդկային երգի խօսքերը:

Կրիշնան դուրս եկաւ մտածմունքից և ասաց.

—Վալլմիկի բանաստեղծն է այս, որ արեւի ծագումն է ողջունում:

—Մի ըոպէից բացուեցան պատաղիճները ծածկող ծիրանեգոյն ծաղիկների դրասանքները, և լճի ափին երևաց Վալլմիկին:

Անսպասելի կերպով տեսնելով իւր առաջ սքանչելի կոյսին, նա լուեց և թողեց իւր երգը: Մարգարտաբեր խեցին կամացուկ դուրս սլքուեց նորա ձեռքերից, և նա շլացած հրաշալի տեսիլքից, կանգնեց անշարժ, կարծես մեծն Կրիշնան գետափնեայ ծառի էր փոխարկել նորան:

Աստծուն ցնծութիւն պատճառեց իւր ստեղծուածի այս համր հիացքը. և ասաց.

—Ուշքի արի, Վալլմիկի, և խօսի:

Ես Վալլմիկին ասաց.

... Սիրում եմ...

Այս մի խօսքը միայն լիջեց նա և միայն այս մի խօսքը կարողացաւ արտասանել:

Եւ մէկ էլ յանկարծ Կրիշնաի դէմքը պայծառացաւ:

—Հրաշալի՜ կոյս,—տոաց նա,—ես քեզ համար արժանաւոր տեղ գտայ. տեղաւորուի՛ր բանաստեղծի սրտում: Իսկ Վալլմիկին մի անգամ էլ կրկնեց.

...Սիրում եմ...

Ամենազօր Կրիշնաի կամքը, հզօր աստուածութեան կամքը անզուսպ կերպով ձգեց կոյսին դէպի բանաստեղծի սիրտը: Այս իսկ ժամանակ աստուած Վալլմիկիի սիրտը դարձրեց թափանցիկ, ինչպէս բիւրեղ:

Փալլուն ինչպէս ամառուան օրը, հանդարտ ինչպէս մեծն Գանգէսի ալիքը, դիմեց կոյսը իւր համար նշանակուած ապաստանարանը: Բայց երբ նորա հայեացքները խորը թափանցեցին բանաստեղծի սրտում, նորա դէմքը յանկարծ գունատուեց, և յոյզը պատեց նորան, կարծես սառը հողմ էր փչել վրէն: Իսկ մեծն Կրիշնան զարմացաւ:

—Մարդու կերպարանքով ծաղիկ,—հարցրեց նա,—միթէ՛ բանաստեղծի սիրտն անգամ վախեցնում է քեզ:

—Տէր,—պատասխանեց կոյսը,—օհ, ինչպիսի ապաստանարան ընտրեցիր դու ինձ համար: Սորանում, միմիայն այս սրտում իմ աչքերս տեսան և՛ ձիւնապատ լեռների գագաթներ, և ծովերի յատակները, լի զարհուրելի էակներով, և՛ հողմերով ու փոթորիկներով լի ամալի անապատներն, և՛ Ելլօրալի խաւար անձաւները... և իմ հոգին լցուեցաւ յուզմունքով:

Սակայն բարի և իմաստուն Կրիշնան խօսեց.

—Հանգստացիր, ծաղիկ, որ կոյսի ես փոխարկուած: Երբ Վալլմիկի սրտում հալչի անմեկին ձիւնը, դու եղի՛ր գարնան ջերմ շունչը, որ կը հալեցնէ նորան. եթէ այնտեղ ծովի յատակ է, դու մարգարիտը եղի՛ր նորանում,

Եթէ այնտեղ ամալի անմարդաբնակ տնապատ է, դու
ցանիւր նոցանում երջանկութեան ծաղիկներ. եթէ այն-
տեղ լինին Էլլօրայի խաւար անձաններ, դու սյդ խա-
ւարում բարերար արևի պայծառ ճառագայթն եղիւր...

Իսկ Վալլմիկին աւելացրեց.

— Եւ օրհնուած եղիւր:

Թարգմ օր. Ի ՈՒՄԱԴ ԱՂԱՆԵԱՆՑ

